

Stručni rad

METODA PREVENCIJE PRILIKOM RADA S DJECOM I MLADIMA S EMOCIONALNIM POREMEĆAJEM I POREMEĆAJEM PONAŠANJA

Tina Cigale

Osnovna škola Danila Lokara Ajdovščina

Sažetak

Ovaj rad razmatra metode prevencije štetnog ponašanja kod djece i adolescenata s emocionalnim i ponašajnim poremećajima. Naglasak je na preventivnim pristupima, poput uspostave jasnih pravila, poboljšanja klime u razredu, učenja socijalnih vještina te suradnje s obitelji i stručnim službama. Također su opisane konkretne mjere u slučaju agresivnog ponašanja te studija slučaja koje prikazuju primjenu preventivnih i intervencijskih metoda u praksi. Rad ističe važnost holističkog pristupa koji spaja preventivne i kurativne metode za trajno poboljšanje ponašanja.

Ključne riječi: prevencija, agresija, intervencija, emocionalni poremećaji, ponašajni poremećaji.

1. UVOD

U ovom članku pobliže ćemo razmotriti metodu prevencije štetnog ponašanja kod djece i adolescenata s emocionalnim ponašajnim poremećajem. Pod prevencijom podrazumijevamo sva ona ponašanja koja su povezana s opasnostima, štetama, nesigurnostima, problemima i konfliktima, odnosno sva ponašanja koja nisu poželjna u društvu. U prevenciji možemo izravno ili neizravno utjecati na svijest pojedinca. Pri prevenciji je potrebno pojedincu objasniti zašto je neka aktivnost pogrešna, štetna. To možemo raditi kroz dulji vremenski period s preventivnim metodama. U slučaju pojave agresije obično primjenjujemo sredstva poput kazne, nadzora i zahtjeva. Naravno, pri konkretnom prevencijskom radu potrebno je poštovati i načela humanosti.

2. DEFINICIJA POJMOVA

Djeca i adolescenti s emocionalnim i ponašajnim poremećajima specifična su skupina djece i adolescenata koji su unutar zakonodavstva u području odgoja i obrazovanja tretirani kao skupina djece i adolescenata s posebnim potrebama. Skupina je heterogena i ne može se jednoznačno definirati [6].

Kobolt emocionalne ponašajna poremećaje definira kao širok spektar koji se proteže od socijalne neprilagođenosti do nenormalnih emocionalnih reakcija. Poremećaji su raznoliki i pojavljuju se u različitim oblicima i stupnjevima. Na vanjskoj strani mogu se manifestirati povučenim ponašanjem ili agresivnim ponašanjem prema drugima [2].

Agresivno ponašanje je svako ponašanje koje upotrebljava silu prema sebi ili drugima. Definicije agresivnosti različitih autora sadrže određene zajedničke elemente, kao što su: planska namjera nanijeti štetu ili ozlijediti drugu osobu ili sebe. Svaka društva također ima prihvaćen konsenzus o tome koja su ponašanja u društvu prihvatljiva, a koja nisu. Ponašanja koja izazivaju opasnost, štetu, konflikte i probleme obično nisu prihvaćena [3].

3. METODA PREVENCIJE

U osnovnoj školi očekivano ponašanje učenika jasno je definirano u pravilniku kućnog reda. On također definira sankcije koje će uslijediti ako dođe do kršenja pravila. Međutim, učitelji se unatoč tome suočavaju s većim ili manjim poteškoćama u ponašanju učenika u razredu koje rješavaju s različitim uspjehom.

McNamara smatra da učinkovit plan prevencije neželjenog ponašanja sadrži sljedeće komponente:

- jasna definicija nasilja;
- posljedice za počinitelja;
- poticanje pažljivih i prijateljskih djela učenika;
- obrazovanje nastavnog osoblja;
- obrazovanje učenika;
- poticajna školska okolina [4].

Za prevenciju neželjenog ponašanja u školi važno je neposredno i odgovarajuće reagiranje. Postoje dva načina reakcije. Prvi je preventivni i uključuje:

- traženje prilika za pohvalu i poticanje učenikovih jakih područja;
- poboljšanje klime u razredu;
- suradnja s roditeljima i stručnim službama;
- davanje dobrog primjera i zadovoljenje osnovnih psiholoških potreba djece i učenika;
- jasna pravila, napisana na vidljivom mjestu, te posljedice za kršenje pravila;
- rutina i uklanjanje ometajućih čimbenika (stalnost prostora, vremena, rutine);
- učenje socijalnih vještina, razgovor;
- primjena drugih preventivnih metoda [1].

Drugi dio prevencije odnosi se na situacije kada nasilje ili agresivno ponašanje već nastanu i kako se nositi s njim nakon što se dogodi. Pečjak tvrdi da škola/vrtić optimalno reagira na nasilje tako da:

- nudi pomoć žrtvama (psihološku, pravnu);
- osigurava žrtvama umik u siguran prostor;
- pruža pomoć počiniteljima nasilja u promjeni agresivnog ponašanja;
- izrađuje protokol postupanja u slučaju verbalnog ili fizičkog nasilja među učenicima.

Svaka institucija izrađuje vlastiti protokol, ali svi imaju zajedničke elemente:

- odmah reagirati na nasilje i usmjerenje učeniku da prestane s nasiljem;
- razdvajanje nasilnika i žrtve s odgovarajućim prijemom;
- obavijestiti razrednicu (savjetodavnu službu, vodstvo, policiju);
- obavijestiti roditelje žrtve i nasilnika;
- razgovor s učenicima uključenima u nasilnu situaciju i razgovor s roditeljima žrtve;
- mjere (pisana upozorenja, prepisivanje, obavijest CSD-u i usmjeravanje u ustanove, premještaj...) [5].

4. STUDIJA SLUČAJA

4.1. METODA PREVENCIJE NEPRIKLADNOG PONAŠANJA KOD DJETETA S SUMNJOM NA EMOCIONALNI PONAŠANJSKI POREMEĆAJ

Dječak ima 4 godine. Od samog početka dolaska u vrtić ima stalne probleme s prijateljima i odgajateljicama zbog ispada i neprikladnog ponašanja (tučnjava, guranje, grizenje, vikanje, uništavanje imovine). Pri dolasku u novi odjelak u školskoj godini 2023/24, odgajateljica i pomoćnica odgajateljice poduzele su sljedeće mjere za prevenciju gore navedenog ponašanja u grupi:

- slikovna pravila istaknuta u igraonici;
- STOP znak (s pokazivanjem ruku), koji su svi djeca u grupi usvojila, kada žele pokazati da im neko ponašanje ne odgovara;
- višekratni razgovori o prikladnom i neprikladnom ponašanju u grupi;
- put napretka (za svu djecu: kada učine nešto lijepo za drugog, premještau se po putu dalje);
- kutić za smirenje (radio s slušalicama, gimnastička lopta, jastuci, kinetički pijesak...);

- u slučaju ispada djetetu je omogućeno da se povuče iz igraonice na hodnik ili na vanjskoj dvorište uz pratnju jedne od odgajateljica;
- što više tjelesnih aktivnosti i aktivnosti na otvorenom.

4.2. METODA PREVENCIJE NEPRIKLADNOG PONAŠANJA KOD UČENIKA 8. RAZREDA PRILAGOĐENOG PROGRAMA S NIŽIM OBRAZOVNIM STANDARDOM S EMOCIONALNIM PONAŠANJSKIM POREMEĆAJEM

Dječak ima 15 godina i ima rješenje s definiranim emocionalnim i ponašanjim poremećajem te lakšim poremećajem u duhovnom razvoju. Dječak je verbalno i fizički nasilan prema svojim vršnjacima. Do druge polovice školske godine 2023/24 već je imao dva pisna opomena. Razrednica i savjetodavna služba su već u kontaktu s mobilnom službom Odgojnog zavoda.

Kao metodu prevencije nasilja, savjetnica i razrednica (u suradnji sa svim učiteljima 8. razreda) i domarima razvile su sustav „sakupljanja žetona“. Riječ je o načinu sakupljanja „žetona“. Ovom metodom željele su u suradnji s učenikom raditi prvenstveno na prevenciji i samokontroli ponašanja tijekom svih nastava, kao i među odmorima. Budući da dječaku fizički rad veoma odgovara i dobro se slaže s domarima, s kojima je u prošlosti već pomagao, dogovorili su da ako dječak do kraja tjedna sakupi određeni broj „žetona“, omogućit će mu se petkom zadnje dvije školske sata za odlazak od nastave k domarima, gdje će obavljati posao po njihovim uputama. Riječ je o sustavu nagrađivanja i poticanja njegovih interesa i razvoja njegovih jakih područja.

5.ZAKLJUČAK

Metoda prevencije ne može postojati sama za sebe i kao takva djelovati samo na prevenciju nasilja, pokušavajući ga spriječiti na ovaj ili onaj način. Važno je da ovu metodu kombiniramo s drugim, prvenstveno preventivnim metodama, kako bi imala učinka i mogli govoriti o pozitivnoj promjeni kod djeteta i adolescenta s emocionalnim ponašajnim poremećajem.

6.LITERATURA

- [1] Aničić K., Kako nenasilno reševati konflikte. Nasilje – nenasilje: priručnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol, 2002.
- [2] Kobolt, A., Teoretične osnove socialpedagoških intervencij. Socialna pedagogika, letnik 1, 1997.
- [3] Krajnčan M., Konceptualizacija preventivni modelov v osnovni šoli. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, 2008.
- [4] McNamara B. E., Bullying and students with disabilities. Strategies and techniques to create a safe learning environment for all. CA: Corwin press, 2013.
- [5] Pečjak S., Medvrstniško nasilje v šoli. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015.
- [6] Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011). Pridobljeno 3. 4. 2024 s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896>.